

Emilian Alexandru BULEA

**CERCETAREA LA FAȚA LOCULUI ÎN
CAZUL ACCIDENTELOR DE MUNCĂ
URMATE DE MOARTEA VICTIMEI**

LUMEN, 2017

CERCETAREA LA FAȚA LOCULUI ÎN CAZUL
ACCIDENTELOR DE MUNCĂ URMATE DE
MOARTEA VICTIMEI
Emilian Alexandru BULEA

Copyright Editura Lumen, 2017
Iași, Țepeș Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNCS

edituralumen@gmail.com
prlumen@gmail.com

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT
Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin
fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de
mediul de transmitere, este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BULEA, EMILIAN ALEXANDRU

**Cercetarea la fața locului în cazul accidentelor de
muncă urmate de moartea victimei / Emilian Alexandru**

Bulea. - Iași : Lumen, 2017

ISBN 978-973-166-458-3

Capitolul I.

NOȚIUNEA ȘI IMPORTANȚA CERCETĂRII LA FAȚA LOCULUI

1.1.Considerații generale

Accidentele de muncă produse în ultimii ani demonstrează că este absolut necesară într-un stat de drept, aplicarea de măsuri destinate prevenirii și combaterii unor fapte sau evenimente de natură să prejudicieze într-o formă sau alta securitatea muncii. Printre măsurile destinate unui asemenea scop, cele cu caracter juridic ori circumscrise domeniului juridic ocupă un loc distinct¹.

În efortul său de prevenire și de combatere a efectelor accidentelor de muncă și bolilor profesionale, legiuitorul român a reglementat anumite fapte ce constituie încălcări sau nerespectări ale prevederilor referitoare la securitatea și sănătatea în muncă, stipulând posibilitatea aplicării de sancțiuni disciplinare, contravenționale și chiar penale, atrăgând atenția asupra pericolului și consecințelor nerespectării unor reguli minime de securitate a muncii.

Această ultimă formă a răspunderii juridice, cea penală este cea mai gravă, cu repercusiuni de natură punitivă și pecuniară.

¹ Cu privire la problematica juridică a securității muncii - mereu actuală -, a se vedea: Sanda Ghimpu, Ion T. Ștefănescu, Șerban Beligrădeanu, Gheorghe Mohanu, *Dreptul muncii*, tratat, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, pp.186-187; Constantin Buga, *Protecția muncii*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980; Sanda Ghimpu, *Dreptul muncii*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1985, pp.257-276.

Potrivit reglementărilor în vigoare, inspectorii de muncă au dreptul și considerăm noi, chiar obligația de a sesiza organele de urmărire penală cu privire la fapte cercetate pentru care există indicii că ar întruni elementele constitutive ale infracțiunilor la regimul securității în muncă. Acest fapt se întâlnește, în special, în dosarele de cercetare a accidentelor de muncă. Cu toate acestea, numai o parte din dosarele de cercetare conțin propuneri de continuare a cercetărilor sub aspect penal.

Aspectul este explicabil prin aceea că, legea prevede înaintarea către organul de urmărire penală a originalului dosarului de cercetare pentru accidentele mortale, inclusiv pentru persoanele date dispărute, pentru accidentele colective și cele care au produs invaliditate confirmată prin decizie, dar și prin dificultatea încadrării ca infracțiune a unei abateri la securitatea muncii.

Până la abrogarea lor la data de 01.02.2014, conform art. 183 din Legea nr.187/2012 de punere în aplicare a Codului penal, două articole distincte din Legea securității și sănătății în muncă nr.319/2006² reglementau conținutul a trei

² Art. 37. - (1) Neluarea vreuncea dintre măsurile legale de securitate și sănătate în muncă de către persoana care avea îndatorirea de a lua aceste măsuri, dacă se creează un pericol grav și iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la un an la 2 ani sau cu amendă. (2) Dacă fapta prevăzută la alin. (1) a produs consecințe deosebite, pedeapsa este închisoarea de la un an la 3 ani sau amendă. (3) Fapta prevăzută la alin. (1) săvârșită din culpă se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă, iar fapta prevăzută la alin. (2) săvârșită din culpă se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la un an sau cu amendă.

Art. 38. - (1) Nerespectarea de către orice persoană a obligațiilor și a măsurilor stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă, dacă prin aceasta se creează un pericol grav și iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la un an la 2 ani sau cu amendă. (2) Dacă fapta

infracțiuni, care se deosebeau prin calitatea subiecților activi, latura obiectivă și cerința esențială referitoare la caracteristicile locului de muncă.

Prima infracțiune viza persoanele care nu iau măsuri de securitate și sănătate, la locul de muncă generând un pericol grav și iminent de accidentare și respectiv consecințe deosebite.

A doua infracțiune avea în vedere, faptele oricărei persoane, care nu respectă obligațiile și măsurile stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă și care sunt de apte, să creeze un pericolul grav și iminent de producere a unui accident.

Ultima viza persoanele care repun sau dispun repunerea în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor anterior eliminării deficiențelor pentru care s-a dispus oprirea din funcțiune a acestora.

Prin intrarea în vigoare a Noului Cod penal³, legiuitorul a reglementat aceste infracțiuni la art.349-350,

prevăzută în alin. (1) a produs consecințe deosebite, pedeapsa este închisoarea de la un an la 3 ani sau amendă. (3) Dacă nerespectarea constă în repunerea în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor, anterior eliminării tuturor deficiențelor pentru care s-a luat măsura opririi lor, pedeapsa este închisoarea de la un an la 2 ani sau amendă. (4) Faptele prevăzute la alin. (1) și (3) săvârșite din culpă se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă, iar fapta prevăzută la alin. (2) săvârșită din culpă se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la un an sau cu amendă.

³ *Cod penal al României (Legea nr.286/2009)* a intrat în vigoare la data de 01.02.2014 fiind publicat în M. Of., Partea I, nr.510/24.07.2009. Până la intrarea sa în vigoare actualul Codul penal a suferit modificări prin Legea nr.63/2012 publicată în M. Of., Partea I, nr.258/19.04.2012, Legea nr.27/2012 publicată în M. Of., Partea I, nr.180/20 martie 2012, precum și prin Legea nr.187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr.286/2009 privind Codul penal, publicată în M. Of., partea I, nr.757/12.11.2012. De asemenea, Codul penal a mai fost actualizat prin Decizia CCR nr.265/2014,

păstrând aproape integral textul acestora, eliminând variantele agravante și stabilind alte limite de pedeapsă.

Remarcăm faptul că, genul acesta de situații grave, în care se produc accidente de muncă, unele urmate de moartea victimei, unde există suspiciuni de săvârșire a unor infracțiuni la regimul securității în muncă, presupun administrarea corespunzătoare a probelor, chiar din prima fază a cercetărilor, pentru a se clarifica toate aspectele referitoare la latura obiectivă, latura subiectivă, obiectul și subiectul infracțiunilor și aceasta reclamă o colaborare strânsă între organele de urmărire penală și inspectorii de muncă, pe tot parcursul cercetării faptelor.

Se urmărește astfel, aflarea adevărului cu privire la evenimentul produs, stabilirea circumstanțelor și a cauzelor care au determinat și au contribuit la producerea accidentului de muncă, a prevederilor legale eludate și încălcate, a persoanelor vinovate și responsabile de producerea accidentului, a măsurilor ce se impun a fi luate pentru prevenirea pe viitor a apariției altor cazuri similare și respectiv pentru determinarea caracterului acestor accidente⁴.

Pentru realizarea acestor demersuri este nevoie de o cercetare meticuloasă a evenimentelor și a locului unde s-au produs accidentele de muncă și/sau consecințele acestora.

Specificul fiecărei situații de accidentare particularizează activitatea de cercetare a locului unde s-a produs evenimentul, fiind relevante reglementările de drept procesual penal, de drept penal, de dreptul muncii și securității sociale, corelate cu noțiuni din medicină legală și criminalistică.

prin Legea nr.159/2014, prin Decizia CCR nr.603/2015, prin OUG nr.18/2016, prin Decizia CCR nr.405/2016 și prin Legea nr.151/2016.

⁴ Emilian Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ediția a V-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010, p.656-657.

Efectul dramatic al accidentului de muncă mortal se răsfrânge nu numai asupra angajatorului care a eșuat în demersul său de a proteja viața angajatului, dar și asupra statului, care se vede înfrânt în efortul său de a asigura respectarea legii și protecția vieții indivizilor săi. Or, în aceste condiții, statul trebuie să întreprindă toate demersurile necesare, cercetării, descoperiri și cunoașterii activităților, operațiunilor și procedurilor de securitate a muncii încălcate, care au generat sau favorizat evenimentul funest.

Drept urmare, în astfel de situații tragice, este cu atât mai importantă, căutarea, descoperirea, relevarea, fixarea, ridicarea și ambalarea probelor materiale în vederea examinării și expertizării lor, pentru determinarea succesiunii faptelor, a circumstanțelor de producere a accidentului mortal, de stabilire a vinovaților și de identificare a acestora, prin interpretarea și coroborarea probelor materiale recoltate.

Trebuie amintit că este obligatorie cercetarea oricărui eveniment, neavând relevanță dacă el are sau nu are aspectul unui accident de muncă. Caracterul de accident de muncă va fi determinat, numai în urma și pe baza cercetării efectuate de către organele abilitate.

1.2. Noțiunea de cercetare la fața locului. Repere de drept procesual penal și abordări din domeniul criminalisticii

Din punct de vedere al dreptului procesual penal, cercetarea la fața locului⁵ este una dintre cele mai importante

⁵ Procedeul probator, denumit în Codul român de procedură penală *cercetarea la fața locului* (art.129) – este cunoscut în legislațiile occidentale și ca *scena crimei* sau *cercetarea scenei infracțiunii* (crime scene), cum este cazul sistemului judiciar de tip anglo-saxon ori american și reprezintă actul de debut al investigațiilor în fapte de pericolozitate deosebită. A se vedea, M.J.

activități care se desfășoară de către organele judiciare în vederea realizării scopului procesului penal.

Fiind unul din actele inițiale de urmărire penală, aceasta permite luarea la cunoștință, cu caracter imediat, direct și complet a locului în care s-a comis o faptă penală sau s-a produs un accident ori unde s-au manifestat efectele acestora și unde se regăsesc adesea și urmele lăsate de infractor, complici sau victimă.⁶

Până la intrarea în vigoare a actualului Cod de Procedură Penală⁷, sub imperiul vechii reglementări procesual penale, *cercetarea la fața locului* era prevăzută de art.129⁸, pentru ca începând cu 01.02.2014, ea să se regăsească la art.192.⁹

Remarcând diferența de reglementare între legislația veche și cea nouă, observăm că actualul cod pune accentul pe competența de dispunere a acestei activități și pe diluarea

Palmiotto, *Criminal investigation*, Editura Nelson-Hall Publishers, Chicago, Illinois, SUA, 1994, p.167 și urm., *apud* Emilian Stancu, *op.cit.*, p.357.

⁶ Gheorghe Alecu, *Criminalistică*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2009, p.32.

⁷ Noul Cod de procedură penală (Legea nr.135/2010) a fost publicat în M. Of., Partea I, nr.486/15/07.2010 și a fost modificat prin: Legea nr.255/2013 de punere în aplicare a Codului de procedură penală publicată în M. Of., Partea I, nr.515/14.08.2013, OUG nr.3/2014 publicată în M. Of. nr.98/07.02.2014, Decizia CCR nr.641/2014, OUG nr.82/2014 publicată în M. Of. nr.911/15.12.2014, Decizia CCR nr.235/2015. Începând cu data de 30.06.2015, Codul a fost modificat prin mai multe Ordonanțe de urgență și Legi, precum și prin efectul mai mult de zece Decizii ale CCR.

⁸ Art.129 din Vechiul C. proc. pen., prevede la alin.1. „*Cercetarea la fața locului se efectuează atunci când este necesar să se facă constatări cu privire la situația locului săvârșirii infracțiunii, să se descopere și să se fixeze urmele infracțiunii, să se stabilească poziția și starea mijloacelor materiale de probă și împrejurările în care infracțiunea a fost săvârșită.*”

⁹ Art.192 din actualul Cod de procedură penală prevede la alin.1 “*Cercetarea la fața locului se dispune de către organul de urmărire penală, iar în cursul judecății de către instanța de judecată, atunci când este necesară constatarea directă în scopul determinării sau clarificării unor împrejurări de fapt ce prezintă importanță pentru stabilirea adevărului, precum și ori de câte ori există suspiciuni cu privire la decesul unei persoane.*”

conceptelor și activităților ce pot fi întreprinse cu ocazia cercetării la locul faptei, într-o formulare mai largă, dar nu atât de precisă și elocventă, ca și cea anterioară, previzionând finalitatea demersurilor care trebuie să contribuie la *stabilirea adevărului*. De asemenea, regăsim introdusă expres și o altă cerință de dispunere a acestei activități care trebuie efectuată *ori de câte ori există suspiciuni cu privire la decesul unei persoane*.

Considerăm că textul actual al reglementării nu aduce lămuriri cu privire la conținutul acestei activități, ce trebuie concretizată în practică, printr-o multitudine de acțiuni ce trebuie corelate pentru a oferi un suport informațional generos și valoros investigației penale.

De asemenea, ipoteza legală de dispunere obligatorie a cercetării la fața locului în cazul unei morți suspecte, deși este corectă și necesară, nu suplinește lipsurile evidente ale reglementării, mult prea generale.

Mai mult, așa cum a reținut și doctrina¹⁰, există și o *inconsecvență în reglementarea acestui procedeu probatoriu*, textele actuale ale art.192, art.194 și art.195 făcând referire la *cercetarea la fața locului*, iar titlul Capitolului VIII la *Cercetarea locului faptei și reconstituirea*. Din acest motiv, inclusiv în doctrina mai veche¹¹, s-a apreciat corect, că *locul faptei*, are în vedere nu numai locul săvârșirii infracțiunii, al desfășurării activității infracționale dar și alte spații, trasee, locații unde s-au descoperit urme ale acesteia ori unde s-au produs și extins urmările ei.

Noul Cod de procedură penală lămurește înțelesul noțiunii de *loc al săvârșirii infracțiunii*, în art.41 alin.2,

¹⁰ Ion Neagu, Mircea Damaschin, *Tratat de procedură penală, Partea generală, În lumina noului Cod de procedură penală*, Editura Universul Juridic, București, 2014, p.538.

¹¹ Vasile Bercheșan, *Cercetarea penală – Îndrumar complet de cercetare penală*, Editura Icar, București, 2001, p.251.

definindu-l: „ *locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională, în totul sau în parte, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia*”.

Or, în aceste condiții, fiind evident mult mai cuprinzător sensul noțiunii de *loc al faptei*, apreciem ca fiind corectă poziția doctrinei, amintită mai sus, urmând a se lua în considerare noțiunea extinsă a termenului în discuție, atunci când se analizează aplicabilitatea dispozițiilor art.192 și următoarele.

În contextul limitării conceptuale impuse de legiuitor *activității de cercetare la fața locului* și pentru lămurirea acestuia, apreciem ca fiind utile explicațiile furnizate în domeniul criminalisticii, care au conturat definiția procedurii probator, explicitând conținutul noțiunii din vechiul Cod de procedură penală.

Așadar, plecându-se de la prevederile art. 129 din Vechiul Cod de Procedură Penală și de la practica în materie a organelor judiciare, au fost formulate mai multe definiții pentru cercetarea la fața locului¹², care fac referire la activitățile și constatările întreprinse cu privire la situația locului săvârșirii infracțiunii, poziția și starea mijloacelor materiale de probă, în vederea stabilirii împrejurărilor în care a fost săvârșită o faptă penală.

În literatura de specialitate mai recentă, au fost formulate și alte definiții ale cercetării la fața locului, dintre acestea urmând a se reține și cea enunțată de cercetătorii

¹² Vasile Bercheșan, Constantin Pletea, Ion-Eugen Sandu în *Tratat de Tactică Criminalistică*, Editura Carpați, Craiova 1992, p. 26; Ion Mircea în *Criminalistica*, Editura Lumina Lex 1999, p. 226, cu trimitere la C. Păloi – Unele probleme privind cercetarea locului faptei în *Probleme de medicină judiciară și de criminalistică* vol. 4, Editura Medicală, București 1965 p. 155; Aurel Ciopraga în *Tratat de Tactică Criminalistică*, Editura Gama, Iași, 1996 p. 31; Emilian Stancu în *Tratat de Criminalistică*, Editura Universul Juridic, București 2008, p. 307-308; Vasile Bercheșan în *Cercetarea Penală*, Editura Icar, București, 2001, p. 251.